

Arbejds miljøets Internationale Dag den 28. april

Foto: AAA, 28. april 2003

**Traditionen tro vil AAA sikre,
at denne dag markeres.**

2024 havde vi den største samlede ulykke med døden til følge. I forbindelse med udførelsen af arbejdet mistede 3 migrantarbejdere livet. Dette skete ved arbejde ved Flemløse biogasanlæg. Det er den største dødsulykke i årtier.

Udviklingen på arbejdsmarkedet viser, at det er særlig risikofyldt at være migrantarbejder.

Læs mere om ulykken her: fagbladet3f.dk/tredje-mand-fundet-doed-vaerste-ulykke-i-flere-aartier/

Vi vil derfor sætte særlig fokus på dødsulykker den 28. april 2025. Vi er i gang med planlægningen og har et program klar i slutningen af marts måned.

Arbejdsmiljø & Sundhed

Nr. 1 – februar 2025

udgivelse nr. 35 – udgives af:

**Aktionsgruppen
Arbejdere Akademikere**

Klubhuset

Dortheavej 39
2400 København NV

aaa@aktionsgruppen.dk
www.aktionsgruppen.dk

Redaktion:

Janne Hansen
redaktør

Lars H. Nielsen,
redaktionssekretær

Thora Brendstrup,
medlem af AAA's bestyrelse

Pia Hahnemann

AAA fylder 50 år

Her i 2025 fylder vi rundt.

Hele 50 år er det blevet til med mange forskellige aktiviteter.

Gennem de mange år har aktivitetsniveauet i perioder været meget højt, og lige nu har vi, i lighed med mange andre bevægelser, et lavt aktivitetsniveau. Fokus har været forskelligt – i en lang periode var pjecer og møder et stærkt fokusområde, i en anden periode var internationale konferencer det største fokusområde. Lige nu er vores største fokus på nyhedsbrev, Arbejdsmiljøets Internationale Dag – og fyraftensmøder efter behov.

Vi vil markere vores 50 år med en konference i september måned. Det glæder vi os til. Vi arbejder lige nu på at finde tid og sted. Har du lyst til at deltage så skriv til aaa@aktionsgruppen.dk eller ring til Janne på 41565423.

Klimakrisen og fagbevægelsen – 1

Af Karen Winding

For arbejdere i hele verden er der for mig at se to sider af klimakrisen.

Den første er selve klimaforandringerne, som arbejdere udsættes for rundt omkring i verden på deres arbejdsplads. Her kan f.eks. nævnes at arbejde i stigende temperaturer eller i ekstremt vejr. Samtidig giver selve den grønne omstilling nye typer arbejdspladser med nye udfordringer for dem, der arbejder her. Jeg vil kort komme ind på disse ting.

Den anden side af klimaforandringerne er den voldsomme forandring, som vores samfund og økonomier uvægerlig vil komme til at gennemgå i vores nødvendige forsøg på at imødegå klimaforandringerne. Det vil komme til at påvirke det meste af det arbejde, der i dag udføres, rammerne for arbejdet samt arbejdsmiljøet generelt.

For at give en fornemmelse for det, vil jeg trække på historiske kilder fra det gamle SID (nuværende 3F) i Danmark og helt nye historier om grønne virksomheder i Italien fra ETUI's blad Hesa Mag fra 2023.

Disse to sider vil jeg behandle i 2 adskilte artikler i AAA's nyhedsbrev. I dette nyhedsbrev vil jeg behandle det første perspektiv på klimaforandringerne.

Klimaforandringernes indflydelse på arbejdet

Ekstrem varme

Planeten er på kogepunktet. Den globale gennemsnitstemperatur er nu steget 1,3 gr C siden 1850 og FN's klimapanel vurderer, at vi med de nuværende politikker vil nå 3,2 gr. C i år 2100.

Høje temperaturer er allerede blevet mere almindelig – også i Danmark. En person, der er født i 2020, vil opleve mange flere alvorlige hedebølger i sit liv, og det tal vil fordobles for hver en yderligere halv grad af global opvarmning.

Hedebølger påvirker alt liv på jorden – også mennesker. Ekstrem varme påvirker os fysisk og øger risikoen for varmerelateret sygdom og død, påvirker vores mentale helbred, øger risikoen for vold mellem mennesker og øger politisk ustabilitet.

At arbejde i ekstrem varme er i Danmark dækket ind af AT-vejledning A.1.3.: *Det er dog vigtigt at understrege, at AT-vejledningen gælder for indendørs arbejde på faste arbejdssteder, hvor temperaturforholdene er en følge af produktionsprocesserne. Vejledningen gælder derfor ikke, hvor arbejdstemperaturen er en følge af ekstreme udendørs temperaturer. Dog må den bruges som guideline, indtil Arbejdstilsynet får opdateret deres vejledninger til også at omfatte udendørs arbejdsklima.*

AT-vejledningen handler om arbejde i temperaturer, der ligger uden for komfortområdet. Komfortområdet er det temperaturområde, hvor man gennem normal tilpasning af påklædningen har oplevelsen af, at der hverken er for koldt eller for varmt.

Tommelfingerreglen er, at komfortområdet ligger mellem 18 og 25 °C ved stillesiddende arbejde.

Der står også, hvilke foranstaltninger arbejdsgiverne skal sørge for og hvilke symptomer, arbejderne kan få. Det er ikke muligt i Danmark på nuværende tidspunkt at få „varmefri“.

Oversvømmelser

Eftersom en varmere atmosfære indeholder mere vanddamp, kan vi også vente mere kraftigt regn. De stadig værre tørkeperioder og katastrofale oversvømmelser er karakteristiske fingeraftryk efter menneskelig indblanding, fortæller forskerne. Der har også i Danmark været de første større oversvømmelser af kystområder i de senere år.

Det overordnede princip for beredskabet i Danmark er sektoransvarsprincippet. Det betyder, at alle offentlige myndigheder har ansvaret for kriseberedskabet i deres egen sektor. Især de myndigheder, som har ansvaret for samfundets kritiske infrastruktur, arbejder meget fokuseret og systematisk med beredskab. Den kriti-

ske infrastruktur er for eksempel veje, jernbaner, telefonbindinger, sundhedsnet og andre anlæg og funktioner, som er nødvendige for, at samfundet kan fungere.

Det er kommunerne, der har ansvaret for beredskabet, der skal træde til og sikre kritisk infrastruktur og menneskeliv. Det er grundejerne selv, der skal sikre deres huse, både og andet materiel.

Kommunerne vælger, hvilke opgaver deres beredskab skal løse. Nogle steder er beredskabsfolkene på deltid, andre steder er det kun frivillige og nogle steder en blanding af begge dele. For frivillige er der en basisuddannelse på 30 timer. Den fokuserer på emnerne arbejdssikkerhed, beredskabets opbygning, kommunikation og udvidet førstehjælp.

Men desværre har mange kommuner sparet på beredskabet eller på den træning, som de skal have, så mange steder står man ret uforberedt på klimasituationen. DR har lavet en undersøgelse af, hvad man gør rundt omkring i Danmark.

„I Danmark har vi allerede set en del „green-washing“, hvor virksomheden lader som om de er grønne, men i virkeligheden fortsætter som hidtil eller gør som Nordic Waste – udnytter den grønne omstilling til at tjene penge og derudover bare lader stå til og forurener et stort naturområde udenfor Randers“.

De oplyser, at man mange steder i Danmark i dag intet særligt gør for at klæde mandskabet i beredskabet på til at håndtere oversvømmelser. Som et af de få steder har Vestsjællands Brandvæsen årlige øvelser samt uddannelse i, hvordan man f.eks. udbedrer et digebrud.

Regeringen og partierne bag forsvarsforliget har aftalt, at der i 2024 skal indgås en aftale (aftalen blev indgået den 15. januar 2025), som styrker det danske beredskab. Der er således opstået et nyt ministerium, som skal stå for samfundssikkerhed og beredskab. Torsten Schack Pedersen fra Venstre er minister for området. Fra Forsvarsministeriets ressort overdrages blandt andet ansvaret for følgende ansvarsområder:

- Beredskabsstyrelsen, herunder sager og opgaver relateret hertil. Fx varetagelsen af det statslige redningsberedskab, strategisk beredskabsplanlægning, ansvaret for implementering, tilsyn og koordination af CER-direktivet.
 - Havmiljøberedskabet
 - Kystredningstjenesten
- Fra Justitsministeriet, Miljøministeriet, Erhvervsministeriet og Finansmini-

steriet overføres også forskellige opgaver. Dog er det for det nye ministerium uklart, hvilke beføjelser ministeriet reelt får. Schack Pedersen peger på, at der er en række forskere og eksperter, som har anbefalet, at man ser på, om sektoransvaret i alle tilfælde er det rigtige, eller om ministeren skal kunne komme med krav overfor kommunerne. Derfor er der nu nedsat en kommission, som skal kikke på det. Til DR siger Schack Pedersen, at han ikke vil sætte dato på i forhold til kommissionens svar. Det skal bare ske hurtigst muligt og fagligt forsvarligt, lyder det.

Forskerne i Danmark mener der er brug for, at vi øger indsatsen i vores beredskab betydeligt nu og her.

Her kunne man foreslå, at det ikke længere skulle basere sig på frivillig arbejdskraft, men på en fast arbejdsstyrke der har den nødvendige uddannelse, og som kan sættes ind, når der er behov for det.

Arbejdspladser i den grønne omstilling

Vi får altid at vide, at der følger mange jobs med den grønne omstilling. Det er også helt korrekt. Tænk bare på hele vindmølleindustrien med produktion, transport og opstilling på land eller langt ude på havet. Eller på genbrug af materialer på genbrugsstationer.

På denne dag slog jeg for sjov skyld op på ledige stillinger, og der var 93 stillinger indenfor bare genanvendelse fordelt på hele Danmark, 31 stillinger indenfor solenergi og 16 indenfor vindenergi.

Men med mange af disse nye jobs i ofte nyopståede virksomheder følger der et arbejdsmiljø med, som mange af os ikke kender i forvejen. Der kan være nye kemiske farer (tænk bare på Nordic Waste fabrikken ved Randers med rensning af jord, som altså ikke blev rensset!), arbejdsulykker f.eks. ved opstilling af høje vindmøller off-shore

eller dårlige arbejdsstillinger, hvor arbejdsgiveren ikke har gennemtænkt arbejdsprocessen ved det nye job.

Disse forhold kræver i den grad fagbevægelsens opmærksomhed, både i forhold til medlemmernes konkrete arbejdsmiljø, men også i forhold til samfundet som sådan.

I Danmark har vi allerede set en del „green-washing“, hvor virksomheden lader som om de er grønne, men i virkeligheden fortsætter som hidtil eller gør som Nordic Waste – udnytter den grønne omstilling til at tjene penge og derudover bare lader stå til og forurener et stort naturområde udenfor Randers. Heldigvis blev det opdaget, netop takket være arbejdere på virksomheden, der råbte op.

Derudover er der selvfølgelig alle de jobs, som vi kender og som i årevis har været udført på en måde, som har vist sig at udlede alt for meget CO₂, og som derfor skal ændres NU i en grønnere retning. Tag f.eks. byggesektoren. Som, formand for Byggefagenes Samvirke samt Blik og Rørforbundet Henrik Juul Rasmussen skrev i Politiken i august 2024: „Byggeriet står for 1/3 af Danmarks udledning af CO₂, så noget må gøres“.

Henrik mener bl.a., at der er alt for stor fokus på pris frem for kvalitet, hvorfor useriøse entreprenører får for let adgang hvilket også resulterer i, at mange materialer må smides ud, da tingene skal laves om igen og igen.

Andre brancher såsom Transportbranchen trænger ifølge Danmarks statistik også til en kærlig gennemgang pga. alt for store CO₂ udledninger, specielt stigning i flyvninger, herunder de riges flyvninger i privatfly.

Udover transport og byggeri er de 5 brancher i den danske økonomi, som udleder mest CO₂:

Glas- og betonindustri, råstofindvinding, renovation, affaldsbehandling mv. og ikke mindst landbrug og gartneri. Disse fem brancher står tilsammen for ca. 59 pct. af CO₂-udledningerne fra danske virksomheder uden for transport i 2017.

Set i lyset af den igangværende Cop29, som også handler om klimaretfærdighed med de fattige lande, viser det sig at Danmarks råstofindvinding, altså vores fortsatte indvinding af olie og gas i Nordsøen, har forurenet klimaet så meget, at det vil påføre verden skade for samlet 235 milliarder kroner fra klimakatastrofer som oversvømmelser,

skovbrande, hedebølger og tørke. Den danske regering har sagt, at den først vil stoppe med indvinding af olie og gas i 2050.

Det er ni milliarder kroner hvert år frem til 2050. Eller hvad der svarer til fire gange så meget, som Danmark de seneste år har givet i klimabistand til de fattige lande. Det viser beregninger, som forskeren Richard Heede fra den uafhængige organisation Climate Accountability Institute har lavet for DR. Omkostningerne fra klimaforandringer i verden stiger voldsomt. Alle producenter af fossile brændsler, inklusiv den danske stat, bærer en del af ansvaret, siger Richard Heede.

Det er mit håb, at fagbevægelsen – trods svigtende medlemstal – stadig vil være den vagthund for arbejdsmiljøet, som de tidligere har været, nu i relation til klimaforandringerne.

Og det er mit håb at medlemmer rundt omkring i Danmark vil råbe op, når de ser green-washing eller for dårlig uddannelse i beredskabet til at klare de store problemer med ekstremt vejr, som vi får mere og mere af.

Klimakrisen og fagbevægelsen – 2

Af Karen Winding

For arbejdere i hele verden er der for mig at se to sider af klimakrisen.

Den første er selve klimaforandringerne, som arbejdere udsættes for rundt omkring i verden på deres arbejdsplads. Her kan f.eks. nævnes at arbejde i stigende temperaturer eller i ekstremt vejr. Samtidig giver selve den grønne omstilling nye typer arbejdspladser med nye udfordringer for dem, der arbejder her. Det beskrev jeg i „Klimakrisen og fagbevægelsen 1“.

Den anden side af klimaforandringerne er den voldsomme forandring, som vores samfund og økonomier uvægerlig vil komme til at gennemgå i vores nødvendige forsøg på at imødegå klimaforandringerne. Det vil komme til at påvirke det meste af det arbejde, der i dag udføres, rammerne for arbejdet samt arbejdsmiljøet generelt.

For at give en fornemmelse for det, vil jeg trække på historiske kilder fra det gamle SID (nuværende 3F) i Danmark og helt nye historier om grønne virksomheder i Italien fra ETUI's blad Hesa Mag fra 2023.

I denne artikel vil jeg behandle det andet perspektiv på klimaforandringerne.

Klimakrisens samfundsforandringer

Foran mig på bordet ligger der en debatbog fra SID - det gamle 3F om miljø og mennesker fra 1987 – ja, du læste rigtigt – fra 1987!!

Hardy Hansen, der var forbundsformand dengang omtaler, at man på den sidste kongres havde diskuteret sammenhængen mellem det ydre miljø og arbejdsmiljøet. Der var en erkendelse af, at det ikke alene er en faglig sag,

som man kan løse ved at forhandle med arbejdsgiverne. Det er også et politisk spørgsmål. Han skriver:

„Udsivning fra nedgravede kemikaliedepoter og udslip fra kloakker og skorstene har lært os, at intet forsvinder af sig selv. Vi kan ikke længere skille os af med ting ved bare at smide dem „væk“ uden at tænke på, hvor det „forsvinder hen“ og hvordan det skader både natur og mennesker. Det er vigtigt, at vi tager stilling til disse sager, før det er os, der skal betale regningen – enten i kroner og ører eller med et ødelagt helbred“. Lyder det desværre ikke som om, det kunne være sagt i dag i 2025??

Hardy Hansen skriver meget rigtigt, at det hele handler om energi. Ligeledes, hvad vi laver kræver det energi. Selv når vi skal løse problemer med miljøet, skal vi bruge en masse energi.

Det gælder, når man sætter udsugning op på arbejdspladsen for at fjerne farlige stoffer i luften, og det gælder, når industrien bygger anlæg til at rense spildevandet, og det gælder, når man indfører flere el-biler. Hidtil har vi satset på at bruge de begrænsede lagre på planeten af kul, olie og gas. Det er råstoffer, som indeholder meget energi, og som er nemme at udnytte. Man brænder dem simpelthen af. Men set ud fra klimaet er det en fantastisk dårlig måde at skaffe energi på, for det giver forurening og overophedning af hele planeten.

Det har vist sig gennem historien, at de lande, der er hurtige til at omlægge deres produktion til at være miljøvenlig, har den bedste chance i den globale konkurrence. Et eksempel er historien om de danske vindmøller, hvor industrien fik offentlig støtte, og det gav dem et forspring, sådan at eksport af vindmøller pludselig blev en vigtig udvikling for dansk industri, og samtidig genererede det mange nye jobs.

Hardy Hansen mente i 1987, at vi i Danmark må til at tænke anderledes. Vi er alle sammen blevet præget af en

meget banal måde at tænke på, når det drejer sig om, hvad der kan betale sig og ikke betale sig - altså i kroner og ører. I stedet skal vi måske spørge, om de ting, vi producerer i Danmark kan betale sig, hvis man også regner med omkostningerne for miljøet og klimaet. F.eks. det industrielle landbrug?

Målet, mente Hardy Hansen, måtte være, at ændre samfundets mål om økonomisk vækst for vækstens egen skyld.

Og så sagde han: „Vi må arbejde for, at ordet solidaritet bliver forstået og brugt i praksis, så vi også kan bekæmpe de sociale og økonomiske uligheder“. Han henviser til en FN rapport „Brundtlandrapporten“, der lige var udkommet på det tidspunkt i 1987, og som siger, at de næste årtier bliver afgørende for jordens fremtid og for vores muligheder som mennesker for at overleve. Han fortsætter: „Optimisterne siger, at menneskets opfindsomhed, teknologiske udvikling og økonomiske vækst også denne gang vil løse problemerne. Selvfølgelig skal vi tage forureningen alvorligt, men der er da ingen grund til at lave om på vores måde at

leve på eller opgive tanken om stadig mere velfærd. Denne holdning er stadigvæk dominerende – også blandt vores egne.“

Og jeg kan tilføje: Er det også sådan du tænker?

Hardy Hansen og SID var forud for sin tid i Danmark. Han så allerede dengang, hvor det bar hen. Tænk, hvis politikerne havde lyttet dengang - så ville verden måske have haft en chance for at „redde klimaet“, frem for scenariet i dag, hvor vi står med miljø- og klimakrise til op over begge ører.

Den form for solidaritet, som Hardy Hansen talte om, skal vi til Italien i dag for at finde.

En arbejdervirksomhed ser dagens lys i Italien

Dette er historien om den længste virksomhedsbesættelse i den italienske arbejderbevægelse.

En gruppe arbejdere ved en tidligere fabrik i Campi Bisenzio - i udkanten af Firenze arbejdede med at producere aksler til vognstænger for Fiat på vegne af virksomheden „Stellanti“. Men om aftenen den 8. juli 2021 modtog de

500 arbejdere en mail fra den britiske Hedgefond „Melrose Industries PLC“, som informerede dem om, at de alle var fyret!

Skønt virksomheden gik godt, var det virksomhedens agt at booste deres profil ved at flytte virksomheden til et land, hvor arbejdskraften var billigere.

Arbejderne samledes øjeblikkelig og barrikaderede fabrikken for at beskytte maskineriet. Kommunen hjalp dem ved at udstede en ordre mod at fjerne trucks fra virksomhedsområdet og sent på året 2021, besluttede arbejdsretten i regionen, at virksomheden havde diskrimineret mod arbejderne, og at massefyringen skulle trækkes tilbage!

„Melrose Industries“ solgte derefter virksomheden til finansmanden Francesco Borgomeo, som fik til opgave at udarbejde en plan for genetablering af virksomheden. Men sådan gik det ikke. Der skete ganske simpelt ikke noget, så efter 2 års kamp og 8 måneder uden løn besluttede arbejderne at forsætte deres kamp og selv komme med ideer til virksomheden. Som en af dem siger:

„På trods af vores sejr, gik vi ikke tilbage til arbejdet, for der var intet tilbage. En nedlukket virksomhed er en krænkelse - efter det, er du ligesom ingenting - du er ingen. Derfor bibeholdt vi vores fællesskab og udviklede vores første ideer om at genskabe virksomheden fra bunden“. Det indledende projekt handlede om at bruge statsintervention til at bygge et bevægeligt hjulnav til offentlige transportmidler. Regionen købte fabrikken og begyndte – dog under falske forudsætninger viser det sig, at lade som om de arbejder med at genetablere virksomheden.

Det følgende år – efteråret 2022 – indkalder arbejderne så selv en såkaldt forsknings- og teknisk komite, der involverede alle de folk, som de havde samarbejdet med, siden de startede deres kamp. I den komite opstod 2 nye ideer:

- at påbegynde en specialisering i vedvarende energi for solpaneler og batterier, der ikke bruger sjældne metaller og materialer

- at igangsætte en bæredygtig produktion af ladcykler, som ville give dem autonomi over deres produktion. Samtidig blev et støttenetværk etableret, som både inkluderede klimabevægelsen, en bred vifte af deltagere fra energisektoren og universitetsforskere og forskellige foreninger.

Et sådant projekt passede med Italiens nationale planer om at give økonomisk støtte til omlægning af energi

såvel som at være på linje med EU's brint strategi.

De fik mange penge ind via crowdfunding – og målet var at skabe en folkeaktiestruktur, der inkluderede alle dem, som havde støttet fabrikken.

Skønt der stadig var mange ukendte faktorer var ideen også at skabe en skabelon for andre virksomheder, hvor arbejderne ønsker at overtage deres arbejdsplads og dermed gennem fælles kamp undgå at blive arbejdsløse.

Deres modstand skabte således et projekt, der genetablere en virksomhed nedefra og bragte tabte jobs tilbage til regionen. Samtidig fik de skabt en klimavenlig produktion med en demokratisk beslutningsstruktur.

Arbejderne udtaler: *„Vi følte, at nu var det tiden at gøre oprør, denne gang kunne vi ikke bare lade stå til. Den sociale udnyttelse, som vi havde været udsat for føltes personlig og satte gang i en bemærkelsesværdig impuls: et ønske om tilbagekøb og indfrielse gennem et socialt fællesskab“.*

Jeg vil slutte artiklen af med at lade Hardy Hansen få det sidste ord:

„Det industrisamfund, som vi byggede op i 50'erne, 60'erne og 70'erne ville „væksten for vækstens egen skyld“. Samfundet blev indrettet så vi ikke længere har noget ansvar for det, der sker. Vores indflydelse på egne livsvilkår er forsvundet i centralisering og krav om effektivitet.“

Det skal ændres. Vækst skal ikke gøres op i kroner og ører. Vækst skal handle om vores muligheder for at udfolde os, til at blomstre. Vækst handler om at få et smukkere liv. Derfor må vi gøre op med ansvarsløsheden og ikke-deltagelsen.

Vi skal i fællesskab beslutte, hvad vi skal producere og hvordan. Vi skal være med til at diskutere energiforbrug, affald, indretningen af vores arbejdspladser, boliger og byer. Det skal være et fælles ansvar“.

Der er brug for fagbevægelsen i klimabevægelsen. Meld dig ind [klimabevaegelsen.dk](https://www.klimabevaegelsen.dk)

Arbejderhistoriefestival 2024

Malernes arbejdsmiljø-historie

Af Thora Brendstrup

AAA's tidligere formand Benny Christensen fortalte om Malerrapporten og arbejdsmiljøet. Læge Martin Døssing deltog i oplægget.

Den årlige festival i Arbejdermuseet fejrede i år 100-års jubilæum for Byggefagenes Samvirke. Benny var blevet bedt om at fortælle om malernes arbejdsmiljøhistorie. Her et kort referat:

Benny, som i dag er 86 år, startede med at fortælle om malernes mistro til de langsigtede virkninger af de organiske opløsningsmidler, som næsten alle malinger den gang indeholdt. I 1967 nedsatte Malernes Fagforening i København et udvalg, der skulle kigge på sikkerheden i malerfaget. Ingen offentlige instanser ville udtale sig om opløsningsmidlernes langsigtede virkninger. Malerne startede arbejdspladsaktioner, bl.a. i Ishøjplanen. Her brokkede Benny sig til KBI, som var bygherre og hvor Thomas Nielsen var formand. Malerne selv brugte heldragter og friskluftforsynet åndedrætsværn, men alle de andre håndværkere havde ikke nogen beskyttelse. Benny var ansat i AAB's malerafdeling, hans mester blev tvunget til at fyre ham, fordi han brokkede sig. Så nedlagde 360 mand arbejdet i 3 dage, og så blev Benny genansat. De fik 8 timer om ugen til at kigge på arbejdsmiljøet, og i Ishøjplanen gik man over til plastic maling. Det var før malerrapporten blev til. Arbejdstilsynet støttede malerne alt, hvad de kunne. Der var uro omkring arbejdsmiljøet mange steder, bl.a. ved byggerierne Hvidovre og Herlev hospitaler og i Egedalsvænge, hvor det drejede sig om epoxy. Mange steder var der arbejdsnedlæggelser.

Så tog Benny fat i Studenterrådet på Københavns Universitet, som havde udtalt ønske om at samarbejde med arbejderklassen. Året før, i 1970, var Malerrapporten fra Århus blevet offentliggjort, og den var blevet stærkt kritiseret som uvidenskabelig i pressen. Benny fik kontakt til medicinstuderende Martin Døssing, som nu fortæller:

Vi var 18 studerende i alt, dels fra medicinstudiet, dels fra DTH. Vi lavede en spørgeskemaundersøgelse blandt 500 malersvende. Vi sammenlignede symptomer blandt malere, der brugte opløsningsmidler med dem, der overvejende brugte andre malingsprodukter. Vi fandt som bekendt flest symptomer blandt de malere, der brugte opløsningsmidler.

Martin, som i dag er pensioneret læge, har i 40 år været lægekonsulent for Blik og Rør, og er stadig tilknyttet en række fagforeninger. Han fortalte, at politiet godt kendte malernes problemer. Når de blev stoppet på vej hjem fra arbejdet, blev der ikke skrevet bøder, hvis det var en maler, der havde slingret i trafikken!

Benny stillede så spørgsmålet: Hvad fik vi ud af det? I 1972 nedsattes en sikkerhedspatrulje, som blev fælles mellem fagforeningen og malerlavet. De små mestre havde jo selv massive problemer. Industrien blev presset til at udvikle plasticmalinger. Men de første var nu ikke så gode. Byggefagenes Samvirke tog problemerne op på deres patruljer. I 1975 kom en bekendtgørelse om mærkning af malerprodukter. Byggefolk begyndte nu at være tilsynsførende i Arbejdstilsynet. I 1979 kom bekendtgørelsen om stoffer og materialer. Og der blev skabt en bevidsthed om farlige kemiske stoffer langt ud over malernes rækker.

I debatten efter oplæggene kom der et par interessante bemærkninger: Fagforeningerne begyndte at ansætte socialrådgivere. De ville indkalde malerne med hjerneskader, men det lykkedes først, da de inviterede hustruerne. Når der blev udbetalt erstatninger, var bankerne i tvivl om malerne selv kunne forvalte de mange penge.

Benny omtalte samarbejdet med Aktionsgruppen Arbejdere Akademikere, AAA, og nævnte at mange af medlemmerne i dag sidder i ansvarsfulde stillinger som konsulenter, bl.a. i fagforeningerne. Han nævnte også, at den største skideballe, han nogensinde har fået kom fra hans forbundsformand, som beskyldte ham for at have ødelagt tilgangen til faget, og Martin oplyste, at i spørgeskemaet til malerrapporten var det hver fjerde maler, som gerne ville forlade faget.

Den nuværende formand i Malernes fagforening i København, Michelle oplyste, at der stadig er mange kemiske stoffer i faget, hun har selv mistet et barn i 22. uge. ●

"AAA's mangeårige formand Benny Christensen holder oplæg som 86-årig uden manuskript. „Godt gået.“

Den stigmatiserende sang med stor gennemslagskraft

Af Lars H. Nielsen

Humleriddernes store hit „Malerhjerne“ bragte risikoen ved organiske opløsningsmidler ud i mange danske hjem. Men sangen var omdiskuteret. Malerhjerne kunne håne malere med hjerneskader som følge af eksponering for opløsningsmidler.

- **Baggrund:** Mange malere blev i 1980'erne og 1990'erne diagnosticeret med erhvervsygdomme som følge af langvarig eksponering for opløsningsmidler i maling og lak.

Disse kemikalier kunne føre til alvorlige neurologiske skader, hukommelsestab, koncentrationsbesvær og personlighedsændringer – samlet kaldet „opløsningsmiddelskade“ eller „malerhjerne.“

- **Problem:** Hvis udtrykket blev brugt som en nedsættende bemærkning eller vittighed, risikerede det at trivialisere en alvorlig arbejdsbetinget sygdom og stigmatisere de ramte personer som „dumme“ eller

„uforstandige,“ selvom deres tilstand skyldtes arbejdsmiljøforhold uden for deres kontrol.

Gruppen Humleridderne havde sangen Malerhjerne med på deres første udgivelse: „Jeg Gi'r En Omgang Hvis Du Gi'r To!!“

Humleridderne var et dansk hiphopband, der blev dannet i 1987 i Tårnby på Amager og bestod af Dan Holmfjord, Jimmi Sommer og Daniel Herfort-Bruun.

Humleridderne var et dansk hiphopband fra Amager og bestod af Dan Holmfjord, Jimmi Sommer og Daniel Herfort-Bruun.

Malerhjerne

Ja go'morgen Rasmus,
Go'morgen Christian,
Nej jeg hedder altså Finn.
(DOH)

Man skal leve, mens man ka',
nyde livet, det er hva' man ska'.
Men jeg føler mig sløv, når jeg står på mit job,
dag ud, dag ind, uden ende, uden stop.
Maler vægge hos folk jeg overho'et ikke kender,
jeg har Aloma i spanden og det er tit det hænder,
at jeg ser små elefanter, der danser rundt omkring, sammen
med flyvende gule rotter, der svæver rundt i ring.
Jeg er i malersvendens paradys, en rus af alkyd,
jeg ser edderkopper over mit hoved og jeg hører en lyd,
i mit indre, langt borte, væk i det fjerne,
der er intet at gøre for jeg har malerhjerne!

Malerhjerne, ja jeg har..
Malerhjerne, for jeg har..
Malerhjerne, åh ja jeg har..
Malerhjerne!

(Ja goddag. Det er fra arbejdsilsynet, hvor er jeres masker,
du?
Masker? Hvaffor masker??)

Nu må I ikke tro, at det er så slemt,
hvad jeg lige sagde, det har jeg sgu' glemt.

Danmark er et land med sikkerheden i top,
kom ud til os arbejdere - og få et alkyd-chok.
Det udstyr vi får til at beskytte os selv,
det ta'r vi af, for det irriterer os ihjel.
Støv i mine lunger, hukommelsessvigt,
min lyserøde elefant skriver et epoxy-digt.
Holder frokost i et rum, hvor jeg sidder på en spand,
kode 2 streg 3 - heavy mand!
Jeg har glemt hvordan man regner, jeg har glemt alfabetet,
kan ikke huske noget, jeg har intet på tapetet.
Også...
(Mand! Hva' laver han nu?
Århg mand, jeg vidste det, jeg vidste det!!
Ikke igen!
Typisk!)

Det slår mig ikke ud, for livet det går vider',
jeg arbejder for et firma, jeg ikk' ka huske hvad hedder.
Det er slut nu! - ta'r aldrig masken af mer,
og det er så sandt som mit navn det er..
Malerhjerne, ja jeg har..
Malerhjerne, jeg er stolt af at jeg har..
Malerhjerne, for jeg har..
Malerhjerne, ja jeg har..
Malerhjerne, jeg er stolt af at jeg har..
Malerhjerne, ih hvor jeg har..
Malerhjerne, ja, jeg har..
Malerhjerne!
Det' en dejlig dag, at ta' på arbejd' i,
men pladsen den er lukket, det er søndag, jeg har fri.
Det er et opløsningsmiddels-syndrom,
at ta' på arbejd' en søndag, må da være et symptom.
Ta'r min cykel, vender næsen hjemad,
men har ikk' en anelse, hvor det er henad.
Så nu må jeg sove på pladsens terrasse,
i morgen kommer Mester, så kan jeg få min adresse.
Malerhjerne, ja jeg har..
Malerhjerne, li' hva' jeg har..
Malerhjerne, åh ja jeg har..

Hør sangen her:
<https://www.youtube.com/watch?v=yLCCjfvLrM>

Dengang Lynetten droppede epoxy

Af Niels Erik Danielsen

„I juni 1978 besluttede arbejderne på rensanlægget Lynetten og Bispebjerg Hospital at standse arbejdet med epoxy. På Bispebjerg var der et alternativt middel. Men på Lynetten, der hører under Københavns Magistrat, nægtede bygherren at erstatte epoxy med andre stoffer“. Tillidsmanden fra Lynetten fortæller: „Vi havde godt nok hørt rygter om, at epoxy var farligt. Men vi havde ikke fået spor at vide om, hvordan vi skulle forholde os til det.“

Ole Søborg oplyser, at brugen af epoxy standsede på Lynetten, da 4. Magistrat blev underkendt i Borgerrepræsentationen. Ole Søborg var aktivist, da man byggede Lynetten, hvor epoxyen blev anvendt. Han var med til at protestere mod brug af epoxy. Han fortæller, at noget der var ukendt for de fleste var, at B&W coatede deres Bulk carrier med epoxy, hvilket forlængede afskrivningsperioden og sparede B&W for cirka 150-250 mio. kr. B&W var

bange for et forbud mod epoxy. Da Ole senere blev ansat på Lynetten og nye bassiner skulle bygges, kom spørgsmålet om epoxy op igen. Ole var blevet medlem af planlægningsudvalget. Arbejdsgiverne var indstillet på at bruge epoxy igen. Men gode mennesker fandt frem til, at epoxyen reelt ingen betydning havde, fordi spildevand ikke var aggressiv overfor rå beton.

Så epoxy blev droppet.

Kilde: Niels Erik Danielsens bog „Arbejdsmiljøets historiske udvikling“.

Benny Christensen, AAA's mange årige formand og medstifter af AAA.

Ulla Jessing var med til AAA's opstart. Ulla døde i 2024, 99 år gammel

Epoxy kampagnen under hollandsk lup

Hollænderen Bas de Boer studerede AAA's historie og metoder. I 1986 interviewede han AAA's daværende formand Benny Christensen i 1986.

Videnskab for alle (2#3): Indledning og oversættelse af Thora Brendstrup

Et konkret eksempel på en aktion: EPOXY KAMPAGNEN

Epoxy er blevet afsløret som et af de farligste stoffer, man har sendt på markedet. Epoxy var et meget benyttet produkt på de danske byggepladser i form af lim, fugemasse og farvetilsætning. Mange arbejdere blev syge, og modstanden mod anvendelse af epoxy voksede. Det medførte omfattende arbejdskampe i Danmark. I sommeren 1978 og de følgende 1½ år spillede aktionerne mod epoxy en stor rolle, specielt for bygningsarbejderne. Pressen begyndte at skrive om det, hvilket var meget væsentligt. Arbejdstilsynet måtte også beskæftige sig med det. Epoxy-aktionen var et typisk eksempel på arbejdstagernes forstærkede kamp for bedre arbejdsbeskyttelse. Men det blev også en kamp for at blive hørt i offentligheden for dermed at vække en stigende erkendelse og forståelse for et bedre arbejdsmiljø. På dette tidspunkt var der ikke mange mennesker, der vidste, at det årligt kostede samfundet 10 milliarder kroner (5 milliarder schilling) at behandle arbejdsbetinge-

de sygdomme eller tilkende invalidepensioner. For ikke at tale om den personlige lidelse og familietragedie, som fulgte efter.

Initiativet

Initiativet til Epoxy-kampagnen udgik for byggefagsforeningerne i København og Århus. De var bekymrede og frygtede, at Epoxy også var kræftfremkaldende. Det blev tilbagevist af de offentlige instanser, som mente at med handsker og masker kunne man beskytte sig tilstrækkeligt. Men med hjælp fra vores akademiske medarbejdere, som var ansat på Danmarks Farmaceutiske Højskole i en Mutagen-gruppe, blev grundlæggende videnskabelige argumenter fremlagt. De talte imod Epoxy, og byggefagsforeningerne sørgede for, at disse forskningsresultater blev kendt på arbejdspladserne. Man havde længe vidst, at Epoxy gav eksem og ubehag. 90.000 arbejdere var udsat, heraf 40.000 i høj grad.

Mutagen Gruppen havde offentliggjort deres undersøgelsesresultater på en bygningsarbejderkonference i Odense i juni 1978. Pressen var til ste-

de. Det blev besluttet at organisere en boykot af sundhedsskadelige stoffer.

Lynetten

I København blev der bygget et vandrensningsanlæg, hvor epoxy blev anvendt. Arbejderne vægrede sig ved at arbejde med det. På andre byggepladser fandt man alternative løsninger, men på „Lynetten“, rensningsanlægget, stod den kommunale byggeledelse fast på, at epoxy skulle anvendes. Massemedierne skrev udførligt om dette. Begivenhederne fik det følgende forløb, som jeg beskriver her:

Byggefagsforeningerne i København og i andre byer vægrede sig ved at arbejde med epoxy. Epoxyproducenterne og importørerne bestred, at epoxy var kræftfremkaldende. Mutagengruppens resultater blev der draget tvivl om, og Arbejdstilsynet krævede dyreforsøg. Folketingets venstreorienterede partier greb sagen.

Byggefagernes fagforeninger

Byggefagsforeningerne i København henvendte sig til Arbejdsministeren. Man krævede alternative materialer.

Den statslige instans måtte indrømme, at arbejdernes personlige værnemidler ikke kunne beskytte 100 % mod epoxy. Boykotten fortsatte. På skibsværftet Lindø lovede ledelsen, at brugen af epoxy skulle begrænses.

Arbejdstilsynet besluttede, at hvis de der fortsat skulle arbejde med epoxy, skulle de have et 16 timers kursus. Kræftfaren blev ikke omtalt på disse kurser. Byggefagsforeningerne protesterede og fremlagde en halv million underskrifter mod anvendelsen af epoxy og med krav om en ny forskrift for anvendelse af giftige stoffer.

Blokaden mod Lynetten blev op- hævet, mens virksomheden og politiet arbejdede tæt sammen om at betegne fortsatte oprør som kriminelle.

191 læger advarede

I september 1979 havde 191 læger, hvoraf mange var medlemmer af Aktionsgruppen, offentliggjort en annonce i landets største avis Politiken, hvor de

udtrykte deres sympati med bygnings- arbejdernes anti-epoxy kampagne.

Arbejderne fra Lynetten arrangerede en demonstration. 6000 deltog. Arbejdstilsynet foreslog alternative materialer.

Hele udviklingen har vist, at man kan tvinge myndigheder og arbejdsgivere til at sørge for et bedre arbejdsmiljø, ved et samarbejde mellem progressive grupper i samfundet, fagforeningerne og kritiske akademikere.

Epoxykampagnen kostede bygningsarbejdernes fagforening en bøde på 100.000 danske kroner (50.000 schilling).

På Københavns universitet blev der gennemført en epoxy høring, hvor Mutagengruppen kunne fremlægge en artikel fra „Cancer Research“. Artiklen viste, at der kunne påvises kræftisiko ved arbejde med epoxy.

Derefter startede nye blokader på „Lynetten“. 6 fagforeninger fik bøder. Arbejderne strejkede. Kampen gik vi-

dere. I dag arbejder man ikke mere med epoxy i København.

Epoxy kampagnen var et forbillede

Epoxykampagnen var et forbillede for mange. Aktionsgruppens andre kam- pagner handlede om fosterskader, as- best og sten- og glasuld.

Oversætteren kan tilføje, at AAA i 1982 udgav „Din håndbog om kemiske stoffer“, hvor epoxy også omtales. Og i 1984 udgav AAA en pjece om, at EF- reglerne forringede de danske regler for brug af epoxy. Se under Pjecer.

SAA slår sig sammen med AAA

Af John Graversgaard, SAA

Samarbejdet mellem Arbejdere og Akademikere (SAA) i Århus har eksisteret i over 50 år, og har gennem alle årene gennemført en masse aktiviteter med fokus på arbejdsmiljø og arbejdsforhold.

Men nu har vi i Århus valgt at slå os sammen med Aktionsgruppen Arbejdere og Akademikere i København. Noget vi har talt om i flere år, og som nu er en realitet.

SAA blev oprettet i 1972 som et forsøg på, at kombinere teoretisk viden med praktisk indsigt. Gennem årene har SAA afholdt mange konferencer og udgivet en lang række rapporter om kritisable forhold i arbejdsmiljøet. Det begyndte med «Malerrapporten» 1972, som gav anledning til diskussionen om farligheden af de organiske opløsningsmidler. Siden kom mange flere bl.a. Linoleumsrapporten, Murerrapporten, Slagterirapporten, Skæreolie-rapporten, Presserapporten, Tandplejerapporten, Rapport om privatisering, Arbejdsmiljømålinger-fup eller fakta?, Dit hjerte er i fare, En historie om svigt og et fjerkræslagteri.

Det startede med et samarbejde mellem røde fagforeninger og medicinstuderende som tog fat i de reelle sundheds- og sikkerhedsproblemer ude på arbejdspladserne. De studerende var ikke så karriereorienterede som i dag, hvor der ikke er megen interesse for

konkret solidaritet med arbejderklassen. Det var en periode, hvor der blev flyttet grænser med forbedret lovgivning og hvor flere sygdomme blev anerkendt som arbejdsskader.

SAA har i en årrække haft fokus på de aktive arbejdsmiljørepræsentanter, som alt for sjældent får anerkendelse for deres store indsats for sikkerhed og sundhed på arbejdspladsen.

Forreste række

De står i forreste række, når det gælder om at tage deres kollegers problemer

op, og er ligesom tillidsrepræsentanten en meget central person, når det gælder kampen for gode arbejdsvilkår i virksomhederne. Den årvågne og aktive arbejdsmiljørepræsentant er „guld værd“, både for sine kolleger og virksomheden. Arbejdsmiljørepræsentanter har samme fagretslige beskyttelse som tillidsfolkene for at sikre den enkelte mod overgreb fra arbejdsgiverside. Kampen for et bedre arbejdsmiljø er også et spørgsmål om styrkeforholdet på arbejdspladsen. Vil arbejdsgiverne ikke overholde loven, skal sikkerhedsrepræsentanten kunne henvende sig til Arbejdstilsynet. Ligesom Arbejdstilsynet altid har pligt til at kontakte arbejdsmiljørepræsentanten.

Det er ikke små krav, som stilles til arbejdsmiljørepræsentanter. De er i tusindvis spredt ud på både private og offentlige arbejdspladser, og står forrest i kampen for et sikkert og sundt arbejdsmiljø. De kan ikke prale af at have fået en længere uddannelse i arbejdsmiljø, men med den fornødne kombination af stædighed og smidighed har de produceret flotte resultater til gavn for deres kolleger og samfundet.

Den enkelte må ikke stå alene, men skal støttes af gode kolleger og en aktiv fagforening. Som altid handler det om klassekamp!

Vi glæder os til samarbejdet, og der er nok af opgaver at tage fat på. Det viser det fortsat alt for store antal arbejdsskader på danske arbejdspladser.

Plakat fra Samarbejdets 40-års jubilæum

Bam-bus, Byggeriets Arbejdsmiljøbus er en mobil konsulenttjeneste, der skal formidle god arbejdsmiljøpraksis til byggepladser, byggevirksomhederne og deres ansatte. Niels Erik Danielsen var konsulent i Bam-bus i 2008 - 2020, som en ud af 10 konsulenter. Niels Erik dækkede den nordlige del af Vestsjælland og Midtsjælland. Det sidste halve år var Niels Erik direktør i Bam-bus.

Lige til at downloade på AAA's hjemmeside

Gratis bog om arbejdsmiljøets historie

Niels Erik Danielsen har beskrevet arbejdsmiljøets historiske udvikling i form af over 190 udvalgte nedslagspunkter.

Fra Kong Hammurabis babylonske love til i dag. Små og store beskrivelser af arbejdsmiljøets historiske udvikling. Niels Erik Danielsen håber, at bogen kan vise, at det betaler sig at presse politikere, faglige ledere, læger, konsulenter o.a. for at forbedre og forsat sikre et sundt og sikkert arbejdsmiljø. Når det handler om liv og død i arbejdslivet, er stædighed og en vedholdende indsats nødvendig.

<https://aktionsgruppen.dk/arbejdsmiljoets-historie/>

Niels Erik Danielsen

ARBEJDSMILJØETS HISTORISKE UDVIKLING

FRA KONG HAMMURABIS BABYLONSKE LOVE TIL 2021

32 mennesker
døde på arbejdet sidste år

Det kan vi ikke være bekendt!

Find AAA på Facebook

Seneste nyt m.v. fra Aktionsgruppen kan også findes på Facebook. Søg efter:
Aktionsgruppen Arbejdere Akademikere –
For et bedre arbejdsmiljø

<https://www.facebook.com/groups/541248756717192>

AA aktionsgruppen
arbejdere
akademikere

Bliv medlem af AAA

Har du lyst til at blive medlem af Aktionsgruppen?

Vi arrangerer møder om aktuelle arbejdsmiljøemner, laver pjecer og hjemmeside-information, samarbejder med aktivister i andre lande m.v.

Her har du muligheden for at mødes med mange forskellige arbejdsmiljøfolk.

Du kan melde dig ind via: <https://aktionsgruppen.dk/meld-dig-ind-her/>